HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

זה יהושע. שעלה עם משה עד תחומי ההר שנאמר (שמות כד) ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר (1) סיני והמתין לו יהושע שם כל מ׳ יום שנאמר וישמע יהושע את קול העם ברעה למדנו שלא היה עמהם ושם היה יורד לו מן כנגד כל ישראל: **עד מהי אתה מגנב דברים ומכיא עלינו.** מאין לך: **חמש עשרה אמה מלמעלה.** אם תאמר מלמעלה לארץ ולא פירש בהר או בבקעה וכי חמש עשרה בהר. וכו׳: **תיבה היכי סגיא.** היאך עלתה לראשי ההרים אלא על כרחך מלמעל׳ דקרא מן (2) השמים הוא והכי קאמר על ידי גשמים גברו ט״ו אמה ומן התהום יצאו תחלה למלאות הבקעות והשפלות עד שהשוו לראשי ההרים: **מרובה.** רבה על חברתה מדה טובה מרובה על הרעה חמש מאות בה שבמדה טובה נאמר (שם לד) טובל חסד לאלפים ובמדת פורענות הוא אומר על שלשים ועל רבעים אף כאן מדת הטוב של יורדת המן רבתה על יורדת המבול: **במדה פורענות הוא אומר וארובות השמים.** לא ירד מבול אלא דרך שתי ארובות: **ובמדה טובה הוא אומר דלתי שמים פתח.** ותנא כמה ארובות יש באורך אלא ארבע הרי לב׳ דלתות ח׳ ארובות ואחרי שאתי ארובות הורידו גשמים גובה ט״ו אמה ח׳ ארובות הורידו מן שאיש אמות שהרי אמרת מדה טובה מרובה על של פורענות וכ״ש שאינה ממועטת הימנה: **הא לא דמיא.** אדר׳ אלעזר המודעי קאי: **פתיחה פתיחה גמר.** מה פתיחה האמורה בארובות המבול ט״ו לב׳ ארובות אף פתיחה האמורה בדלתות המן ט״ו אמה לכל ב׳ ארובות: **ונעשור.** דחומש הפקודים ואף בעשור דשור או כשב שבת שבתון וגו׳ בכולהו כתיב תענו ועניתם: **אניגרון.** מין מאכל שנותנין בו יין וכמה מקומות שינו בתוספ׳ (3) אניגרון ואכסיגרון שנותנין בו יין ושמן: **מיא דסילקא.** מים ששלקו בהן תרדין: **דכולהו שלקי.** של שאר מיני ירקי: **מידי דמשכר.** ואין שכרות דרך אכילה: **קעילית.** שם מקום:

חייב

הני חמשה ענויין בנגד מי. תימה לי דהכא קאמר סתמא דהש״ס דחמשה הויין וכסמוך פריך סתמא דהש״ס ואתן שיתא תנן וי״ל דהא דקאמר הכא הני ה׳ ענויין כנגד מי לאו סתמא דהש״ס קאמר לה אלא מילתיה דרב חסדא היא הכל וכי האי גוונא איכא בריש פרק אלו מציאות (ב״מ דף כא.) מ) דמיבעיא ליה וכמה א״ל יצחק קב בארבע אמות ובתר הכי פריך אי דרך נפילה אפילו טובא נמי כו׳ וא״כ מאי קמיבעיא ליה מעיקרא וכמה לימא דרך נפילה ואפילו טובא אלא רבי יצחק הוא דקאמר וכמה וכה״ג יש לפרש בפרק לא יחפור (ב״ב דף כב:) גבי וכמה [א״ל ייבא] כמלא רחב חלון (3):

ובעשור אך בעשור שבת שבתון ושבת שבתון והיתה לכם. כך היא הגירסא ברוב ספרים ודבר תימה היא מאד דלא מייתי להו כסדר שהם כתובים בתורה אלא לגמרי מלמטה למעלה קא מייתי להו ובעשור בפרשת פינחס ואף בעשור שבת שבתון בפרשת אמור אל הכהנים ושבת שבתון והיתה לכם בתחרי מות אלא שוהיתה לכם כתיב בריש״א וא״ל דלהכי מייתי ובעשור בריש״א משום דמייתי נקפא לן לעיל (דף עד:) פירושו דעיוני דלאמר לעיל יכול יש״ב בחמה ובלנה וילטער ת״ל כל מלאכה לא תעשו והיינו ההוא קרא דובעשור דכתיב ביה ועניתם את נפשותיכם כל מלאכה לא תעשו וכיון דכתיב לבסוף קא מייתי לכולהו מלמטה למעלה ויש ספרים שגורסין שבת שבתון אך בעשור ובעשור והיתה לכם ועל אותה גירסא אין אדם יכול ליתן טעם:

הני חמשה הוו ואנן שיתא תנן. תימה לי דבקראי נמי כתיבי שיתא תרי באחרי מות ושלש באמור אל הכהנים וחד בפינחס וא״ל דכי כל הנפש אשר לא תעוה לא קא משיב אלא קחשיב אלא ליוויין תענו ועניתם אבל האי אלא ליוי הוא לא קא משיב:

גמר

מסורת הש״ס

א) מכילתא פ׳ בשלח, ב) [לקושם קם תרגום לגבנא גילוי עריון], ג) [בע״י ל״ג לה ועי׳ בילקוטו], ד) סנהדרין ק., ה) [עמ״ש תוספות סוטה יא. ד״ה ולעולם וד״ה מריס], ו) ס״א, ז) [לה לב.], ח) בכורות כב:, ט) ברכות לה: [שבועות כג.], י) מיר ד. [שבועות כג. סנהדרין ע: כריתות יג: בכורות מה:], כ) נ״א הכריס, ל) [ביצה פ״ב הע״ז], מ) [שם], נ) [וע״ע תוספות פסחים לג. ד״ה תתן ותוספות בכורות כט. סד״ה היכא ותוספות מיר ל. ד״ה פסיעה ותוספות ביצה לח. ד״ה ואמר רבי יוחנן];

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ועוד תיבה היכי סגיא אלא מעיקרא כתיב נקבו כל מעינות: (ב) שם הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת פורענות: (ג) שם והגן שמיש נתן לנו ותנא כמה ארובות: (ד) שם ופיש לה עפי אלא ר״א המודעי: (ה) שם וביין ובשכר שכר ויין שתיה הוא וקרייה: (ו) רש״י ד״ה זה יהושע וכו׳ אל הר האלהים והמתין:

מוסף רש״י

ודילמא דאכליה על ידי אניגרון. שהוא מין מאכל, כדתניא בתוספתא דביצה הכיאו לפניו אניגרון ואכסיגרון ועליהן פלפלין שחוקים וגיגלין לתת לתוכן יין כדתניא בתוספתא דדמאי או תרומת יין לתוך אניגרון ואכסיגרון (שבועות כג.). **מיא דסילקא.** תבשיל של תרדין (שם) מיס ששלקו בהן תרדין (ברכות לה:). **דכולהו שלקי.** שלקות של ירק (שבועות שם) כל מיני ירק שלוק (ברכות שם). **מידי דמשכר.** לומר דרך שכרות (שבועות שם). **ודלמא דבילה קעילית.** דלמא ושכר דקרא לאו איין קאי אלא דבילה קעילית קאמר שהיא משכרת, קעילית על שם מקומה (שם). **אכל דבילה קעילית.** הגדילה באותו מקום ומשכרת היין (בכורות מה:). **דבש.** מי״ד בלע״ז מיס ודבש שלוקין ביחד (שם).

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו: במדבר כז יח
2. וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָיו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: במדבר יב ג
3. חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם וַיְכַסּוּ הֶהָרִים: בראשית ז כ
4. בְּשְׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: בראשית ז יא
5. וַיָּצוּ שְׁחָקִים מִמַּעַל וַדַּלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָחוּ: בראשית ז יב
6. תֹּעֲרוּךְ לִפְנֵי שֻׁלְחָן נֶגֶד צוֹרְרָי [וגו׳ כוסי רויה] אמר אביי ש״מ כסא דדוד לעלמא דאתי מאתן ועשרין וחד לוגא מחזיק שנא׳ כוסי רויה רויה בגימטריא הכי הוי הא לא דמיא התם בארבעין יומין הכא חדא שעתא התם לב״ע הכא לישראל לחודיה ונפיש להו טפי תהלים כג ה
7. וּבָעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כט ז
8. אַךְ בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא כג כז
9. שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: ויקרא כג לב
10. שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: ויקרא טז לא
11. וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם: ויקרא טז כט
12. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד כג
13. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו

עין משפט נר מצוה

יב א מיי׳ פ״א מהלכות ביאת מקדש הל׳ ג:

רבינו חננאל

ולמה לא היה המן יורד להן פעם אחת בשנה, ואסיקנא מפני שיהו מכוונין לבם לאביהם שבשמים בכל יום. שמי שהיה לו כמה בנים היה דואג ואמר אם לא ירד המן למחר הרי אני ובני מתין ברעב, ונמצא תמיד מכוין לבו לשמים. דבר אחר מפני משוי הדרך. **במבול** כתיב וארובות השמים נפתחו, וכתיב חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים. וגמרי דארבע ארובות שיעור הדלת, תנא כמה ארובות יש בדלת ארבע, וכתיב במן ודלתי שמים פתח וימטר עליהן מן לאכול, ונמצא בשתי ארובות ט״ו אמה, על כל ארובה ז׳ אמות וחצי. ובב׳ דלתות ח׳ ארובות, על כל ארובה שבע [אמות] וחצי, ונמצא גובהו של מן ששים אמה. ואסיקנא ר׳ אלעזר בגזירה שוה גמר, התם כתיב וארובות השמים נפתחו והכא כתיב ודלתי שמים פתח, מה פתיחה דהתם שבע אמות ומחצה על כל ארובה, אף פתיחה דהכא שבע אמות ומחצה על כל ארובה. **תניא** איסי בר יהודה אומר מן שירד לישראל היה מתגבר ועולה עד שרואין אותו מלכי מזרח ומערב, שנאמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו׳. ודייק אביי מיהא דאיסי דאמר המן היה מתגבר ועולה בחשבון תערוך כדי שיראו אותו הכל. כסא דדוד לעלמא דאתי שיעורו כחשבון רויה רכ״א לוג. **יום הכפורים** אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. אוקימנא לאכילה ושתיה חדא, והני ד׳ הא חמשה כנגד [חמשה] ענויין שבתורה. חד ו) בעשור, וחד ובעשור ג׳ אך בעשור ד׳ שבת שבתון ה׳ שבת שבתון. בהני כולהו כתיב ענוי. חמשה כנגד חמשה. **ואסיקנא** דשתיה בכלל אכילה היא שנאמר כל נפש מכם לא תאכל דם. ותוב מדכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך ובכל אכילה היא כתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר וגו׳, הא שתיה וקא קרי ליה ואכלת כו׳, עד

ו) היינו קא דוהיתה לכם לאוקמי עולם בעשור לאוקמי לכתיב בפ׳ אחרי מות וגירסת רבינו היא הממוזרת מכל הגירסאות שנמצאו כאן.

תוס׳ ישנים

דין איש מאיש. והא דכתיב משה אים האלהים אין דין אלא מאים סתמא. **מאתן ועשרים וחד לוגא.** שהיא מדה קטנה (שכלה) [ושפלה] הכתוב בתורה.

אם כן נפיש להו טפי. שהיה גובהו יותר מכ׳ אמה, שהרי מתנה ישראל ג׳ פרקאות ומע׳ יום ל״ת מתק״ס שעות, וכיון דבתתק״ס שעות נפל לכל העולם כולו כמילת ס׳ אמה לב׳ אחרונות, א״כ נפל לכל אחת מן השעות (כמהלך) [למהלך] ג׳ פרקאות לא׳ אחרונות [ויותר מכ׳ אמות], שהעולם שם מאות שנה וכל יום (מ״ם) [מהם] יש מהלך י׳ פרקאות והו יותר מכ׳ אמה לפי מהנון זה. **הני חמשה** ענויין בנגד מי כו׳. לעיל דמשנה פירשתי שהם מדרבנן וכן משמע נמי מדלעיל מסתמך לכולהו אחרא דשבתון שבתון, והכא נמי כנגד מי, משמע שאין להם עיקר מן התורה.